

زمین، شهادت عزت مؤمنان و جایگاه بلند اسلامی تاکید دارد بر آیات قضا و قدر. تسبیح سیرین گلزارها به خدوید، امید توفیق، حد دعا و طلب بر کات اولویت مطلق دارد

بنابر این نسل ما نیازهای خود را در قضا می‌خواند و آنچه را بدان نیاز ندارد نمی‌خواند. به این معنا که آن را تفسیر نمی‌کند زیرا، نخواهد فهمید از این رو می‌گوییم در کات قرآن فقط طبق نیازها یعنی وضعیت اجتهاد و مسائل و بحران‌های زندگی صورت می‌گیرد. در نتیجه، اگر بخواهیم امت اسلامی را به ترغیب کنیم، آیات علم را تفسیر می‌کنیم. آیات فیض، الهام، کشف و... را؛ اگر می‌خواهیم به واقعه‌ها دعوت کنیم، اولویت را به تنزیل می‌دهیم نه آیات تأویل؛ اولویت آیات مربوط به عالم شهادت می‌دهیم نه غیب. اگر مردم را به خسر دورزی فرا می‌خواند، اولویت را به آیات عقل می‌دهیم. اگر به دعوت می‌کنیم، پیش از آیات ایمان، تفکر، تأمل و... آیات مربوط به عمل را در زندگی برجسته می‌کنیم. اگر مسئله اصلی ما پیشرفت توسعه است و این مهم از طریق تسخیر بیابان استخراج آب‌های زیرزمینی، ذخیره آب، ایجاد سد و مخزن و تلاش برای کشف ثروت زمین صورت می‌گیرد، آیات مربوط به زه آب، کشاورزی، سرسبزی، میوه‌ها، در بهره‌های حاصل از درختان در وجدان و قومی ما از اولویت مطلق برخوردار است. مصیبت ما نقص و کاهش ثروت حیوانی، گوشت، شیر و تخم (پرندگان اهلی) است که درباره حیوانات اهلی، ماهی‌ها، گوشت پرندگان است در وجدان ما برجسته می‌شود. ما را به افزایش ثروت حیوانی تشویق و تدبیر می‌کند. اگر مشکل ما بحران مسکن است، آیات مربوط به سکونت و خانه دائم در جنتین قلمز می‌شود. این گونه نیازهای قرآن در قرآن می‌یابیم و آیاتش را تفسیر می‌کنیم و این گونه قرآن وارد حیات روزمره است. می‌شود و مردم آن را در کوچه و بازار می‌خوانند.

تفسیر موضوعی قرآن، با روش تفاسیر جامع‌شناختی سازگار است و بهتر می‌تواند مقتضیات و شرایط این روش را فراهم کند. مقابل تفسیر موضوعی، تفسیر طولی قرار می‌گیرد. تفسیر جزء به جزء و آیه به آیه قرآن از فاتحه تا پایان، در تفسیر طولی آنچه می‌بینیم و نمی‌بینیم و آنچه بدان نیاز داریم و نداریم تفسیر می‌کنیم. این روش تفسیری نه با روش زمانی سازگار است و نه شرایط مکتبی.

تکیه اصلی ما در روش موضوعی بر هاند المفسرین لفاظات القرآن الکریم است. در روش، همه آیاتی که درباره یک موضوع کلامی عصر ماست و برای ما بحران‌ساز شده، تدبیر می‌شود. آیات از طریق تحلیل مضمون به صورت زیر تفسیر می‌شود:

۱- ساختار ظاهری و شکل لفظی آیه از ذکر موضوع در آن: آنچه در این مرحله برداشته می‌شود عبارت از این است که مود در آیه اسم است یا فعل، مرفوع است یا منصوب، مجرور یا مذكر است یا مؤنث، مفرد است یا جمع، مضاف است یا غیرمضاف، اضافه آن به ضد یا اسامی به چه صورت است؛ مضامین متکلف یا غایب است و لفظ موضوع چند یا آیه ذکر شده است. بدین ترتیب موضوع این نظر شکل و ظاهر شناسایی می‌شود. فعل اسم است؛ فعل حرکت است و اسم ثابت است. نیز غیر از نصب و جر است؛ رفع نشانه فاعل و تانیث گذری است و نصب از مغفولیت حکم طرد جزئی نشانه خبری است و پیروی است. ۲- تحلیل معنایی و دست‌بندی آن: مجموعه معنای اصلی؛ در این مرحله معنی اد

تفسیر جامعه‌شناختی قرآن

برای ذلت و خواری است. اولویت تمام دارد بر آیاتی که راجع به اطاعت از خدوید و عبودیت است. اگر مشکل ما فقر، گرسنگی، بدبختی، محرومیت، سوءتغذیه، برهنگی، بیکاری و آزار و شکنجه انسان‌هاست، آیات مربوط به مالکیت عمومی، تولدگری، فقر، منع گردش دارایی‌ها میان ثروتمندان، حق فقرا در دارایی‌های ثروتمندان، برابری و عدالت اجتماعی بر آیاتی که درباره تجارت، سود، رزق، طبقات و درجات و کسب روزی حلال است، ارجحیت تام دارد. اگر ما با مسئله بی‌تفاوتی ملت‌ها، سستی، گرسنگی، تسلیم و سلطه‌پذیری آنان مواجهیم، آیاتی که بر خیزش، ترک سستی و تنبلی، مهاجرت در زمین گسترده خدوید، جانشینی انسان قدر

این تفسیر، نوعی تفسیر جزئی قرآن کریم است نه تفسیر کلی آن. به عبارت دیگر، آنچه در این روش تفسیری مطلوب است، نگاه به نیازهای مسلمانان در داخل قرآن است نه تفسیر کل قرآن بدون توجه به نیازها و خواسته‌های مسلمانان. بنابراین اگر مشکل اصلی ما در حال حاضر آزادی خاک مسلمانان و مقابله با استعمار است، تفسیر آیات مربوط به جهاد مبارزه، جنگ و آمادگی در برابر دشمنان اولویت دارند نه آیات مربوط به حسن همزیستی و بهریداری از زیبایی‌های زندگی دنیوی. اگر مشکل امروز ما سلطه زورگویی و سرکشی است، تفسیر آیاتی که درباره امر به معروف و نهی از منکر، مطالبه حق خویش و تمسک به آن، رد نفاق و قیام در

حسین حنفی

روش‌های قدما در تفسیر قرآن مناسب شرایط زمانی بوده که در آن می‌زیستند. مسئله آن روز جامعه اسلامی بحث از نفع و روایت، فقه، تصوف، فلسفه و کلام بوده اما عصر حاضر، عصر علوم اجتماعی و در رأس آنها علوم سیاسی و اقتصادی است. از این رو، امروزه روش جامعه‌شناختی تفسیر قرآن مورد توجه قرار گرفته است. آنچه نیاز جامعه اسلامی در عصر کنونی است توجه به وضعیت امت اسلامی و منافع مسلمانان در تفسیر قرآن است. بنابراین توسعه روش مذکور مأموریت و وظیفه نسل ماست. آنچه در ذیل می‌آید تلاشی است تجربی بیان ویژگی‌های این روش تفسیری.

